

Echtscheidingen van Turken in Nederland

*B. E. Reinhartz**

Casus

Twee Turken, nu midden dertig, zijn als kleine kinderen naar Nederland gekomen. De vrouw is vrij beschermd opgevoed in de Turkse tradities en heeft veel thuis moeten helpen. De man is eveneens volgens de Turkse traditie hier te lande groot geworden, maar dat betekent naar Turkse opvattingen een veel vrijer bestaan. De twee zijn hier getrouwd, en hebben dat huwelijk in Turkije laten registreren in de plaats van herkomst. Inmiddels is er een dochter geboren. De vrouw komt via haar dochter in contact met Nederlandse en Turkse vrouwen. Zij realiseert zich dat zij tot nu toe min of meer gevangen is geweest in haar eigen huis en besluit gebruik te maken van de scholingsfaciliteiten die voor Turkse vrouwen worden aangeboden. Haar echtgenoot is het hier geheel niet mee eens en hij eist dat zij zich volgens de Turkse normen gedraagt. Zij gaat daar absoluut niet mee akkoord. Dit vormt het begin van een onherstelbare breuk tussen de twee echtgenoten. Tenslotte verlaat zij met haar dochter de echtelijke woning. Na enige tijd apart gewoond te hebben, wil de vrouw een vordering tot echtscheiding instellen.

In het nu volgende zal bekeken worden welke vragen optreden indien zij de procedure in Nederland aanhangig maakt, met name volgens welk recht de echtscheiding kan worden uitgesproken en in hoeverre een dergelijke echtscheiding in Turkije zal worden erkend. Tevens komen aan de orde de voorlopige voorzieningen, de alimentatie en gezagsvoorziening na echtscheiding alsmede kwesties van huwelijksvermogensrecht.

* Mevr. mr. B. E. Reinhartz is als universitair docent verbonden aan de afdelingen burgerlijk recht en internationaal privaatrecht van de Rijksuniversiteit te Leiden.

In dit artikel zal worden uitgegaan van de op 12 mei 1988 in werking getreden Turkse echtscheidingswet.¹

Echtscheiding in Nederland

Bevoegdheid van de rechter

De vrouw zal allereerst moeten bepalen waar zij haar vordering wil instellen. Omdat zij in Nederland woont kan zij dit het makkelijkste bij de Nederlandse rechter doen. Zij moet daarvoor volgens art. 814 Rv een vordering indienen bij de rechtbank van de woonplaats van haar echtgenoot, die ook in Nederland woont.

Toepasselijk recht

Hierna moet bepaald worden volgens welk recht de echtscheiding moet plaatsvinden. Hier stuit zij al op het eerste dilemma. Wanneer zij namelijk een vordering naar Nederlands recht instelt, dan zal deze, of de man het er mee eens is of niet, waarschijnlijk wel worden toegewezen, mits althans de man geen verweer voert. De rechter kan dit als een onweersproken rechtskeuze voor het Nederlandse recht zien, en zo'n keuze wordt dan gevolgd, zie art. 1 lid 4 Wet Conflictenrecht Echtscheiding 1981 (WCE), (Stb. 1981 166).

Voert de man verweer ten aanzien van het toepasselijke recht dan onderzoekt de rechter of partijen, beiden formeel van Turkse nationaliteit, nog een reële maatschappelijke verbondenheid met Turkije hebben, zie art. 1 lid 2 WCE. Juist ten aanzien van de vrouw zal hij hier waarschijnlijk besluiten, dat deze verbondenheid bij haar ontbreekt. Dan zal hij het recht van het gemeenschappelijk woonland, in casu Nederland, toepassen. Voor de vrouw betekent dit dat zij naar Nederlands recht een vordering kan instellen.

1 Het Turks Burgerlijk Wetboek werd op 4 oktober 1926 ingevoerd. Het was, afgezien van een klein aantal afwijkingen, een exacte kopie van de Franstalige versie van de Zwitserse Code Civil. Voor details zie E. Hirsch, Vom schweizerischen Gesetz zum türkischen Recht, Zeitschrift für schweizerisches Recht, 1976, p. 223-248. Voor de nieuwe tekst in de vertaling van het Internationaal Juridisch Instituut zie de bijlage bij Chr.A.J.F.M. Hensen, Een „Turkse” echtscheiding, in Eenvorming en vergelijkend Privaatrecht, Molengrafica 1988, red. D. Kokkini-Iatridou en F.J.A. van der Velden, Lelystad 1989, p. 303-328.

Erkenning in Turkije?

Zal deze echtscheiding in Turkije worden erkend ?

Echtgenoten hadden hun huwelijk in Turkije laten registreren, zoals bepaald in art. 4 van de Turkse wet op de burgerlijke stand². Dit betekent dat in Turkije in ieder geval vast staat dat het buitenlandse huwelijk bestaat. Het is reeds voldoende dat de ter plaatse van de huwelijksluiting geldende vormen in acht zijn genomen, art. 12 lid 1 van de Turkse ipr-wet nr. 2675, die op 22.11. 1982 in werking is getreden. De registratie vormt een extra bevestiging.³

Nu bewezen is dat er sprake is van een geldig huwelijk kan de erkenning van de echtscheiding in Turkije in principe volgens twee wegen geschieden. Turkije is namelijk partij bij het Verdrag inzake de erkenning van beslissingen inzake de huwelijksband van 1967, en er is een erkenningsregeling in de Turkse ipr-wet. In de praktijk wordt het verdrag bijna nooit meer toegepast sinds de inwerking-treding van de nieuwe wet.⁴

In die wet is een exequatur-procedure voorzien.⁵ Een rechter verleent het exequatur indien volgens art. 42 ipr-wet aan een aantal van de vereisten van artt. 36-38 ipr-wet is voldaan. Een mogelijk probleem bij de verlening van een exequatur zal zijn dat de wederpartij tijdens de procedure in Nederland zich er niet op mag hebben beroepen dat naar Turks recht een ander rechtsstelsel had moeten worden toegepast (art. 38 lid d ipr-wet). Naar Turks recht, art. 13 lid 1 ipr-wet, moet op een echtscheiding waarbij beide partijen de Turkse nationaliteit hebben, Turks recht worden toegepast.⁶ De erkenning van de alimentatiebeslissingen en de tenuit-

2. Wet nr. 1587 van 5 mei 1972, gewijzigd door wet nr. 18449. Voor de nadere inhoud zie IPRax 1985 p. 304.
3. Zie H. Krüger, noot bij Rb. Izmir, 14.10. 1983, E. 83-668/K. 84-647 in IPRax 1985 p 304-305, waar de Rb dit overweegt.
4. Zie S.W.E. Rutten, Internationaal privaatrechtelijke aspecten bij Turkse echtscheidingen in Nederland, Migrantenrecht 1988 p. 227.
5. Strikt genomen gaat het hier om erkenning van de buitenlandse beslissing, omdat executie van een echtscheiding moeilijk denkbaar is. Desondanks is hiervoor in Turkije een exequaturprocedure voorzien. Voor praktische vragen zie Recht bij Turkse en Marokkaanse echtscheidingen; Handleiding voor Hulpverleners, Nederlands centrum Buitenlanders, Utrecht, 1983, p. 31.
6. Zie kamervragen van Soutendijk-van Apeldoorn, nr. 700, Tweede Kamer 1987-1988, Aanhangsel van de Handelingen p. 1549; Migrantenrecht 1988, p. 215-216.

voerlegging ervan wordt beheerst door het Haags verdrag Erkenning en tenuitvoerlegging alimentatie 2.10. 1973.

Gevolgen van niet-erkenning in Turkije

Voor de echtscheiding in de aan het begin van dit artikel voorgelegde casus betekent dit, dat de vrouw bij toepassing van Nederlands recht op haar echtscheiding, een grote kans loopt dat het Nederlandse vonnis in Turkije niet voor erkenning in aanmerking komt, indien de man, zoals boven gezegd, een beroep doet op art. 38 lid d ipr-wet. Dit betekent dat wij te maken krijgen met een zogenaamde hinkende echtscheiding. Partijen gelden dan in Nederland en in alle landen die de Nederlandse echtscheiding erkennen, als gescheiden, en in Turkije en de overige landen nog als gehuwd. Men kan zich voorstellen dat dit in geval van een tweede huwelijk en daaruit voortkomende kinderen bijzonder onaangename gevolgen heeft.

Daarnaast heeft de man in het huwelijk de uiteindelijke beslissingsmacht, zie art. 152 van het Turks Burgerlijk Wetboek (TBW) ten aanzien van woonplaats van de gezinsleden en is hij ten aanzien van de huwelijksgemeenschap tot vertegenwoordiging bevoegd (art. 154 TBW).⁷ Bovendien speelt de man in de praktijk een beslissende rol wat betreft de beschikking over het vermogen van de vrouw. Het wettelijk stelsel van huwelijksgoederenrecht is de algemene scheiding van goederen, art. 170 TBW⁸. De mogelijkheid om huwelijkse voorwaarden te maken is wel gegeven maar hiervan wordt zeer zelden gebruik gemaakt.⁹

7. Opmerkelijk is dat dit artikel nog steeds in het TBW staat, nu het duidelijk in strijd is met de tekst van de nieuwe Turkse grondwet van 1961, herzien in 1982, waar in art. 10 de gelijkheid van man en vrouw is opgenomen, zie Chr. Rumpf, *Unterhaltsleistungen zwischen Ehegatten nach türkischem Recht*, in *RabelsZ* 47 (1983), p. 351, nt. 11. In gelijke zin Ansay in zijn voordracht, gehouden op 10 juni 1988 te Nijmegen op het congres „Echtscheiding-Rechtscheiding, Marokkaanse en Turkse vrouwen tussen twee rechtsstelsels”. Tot nu toe is er nog geen klacht hierover bij het Constitutionele Hof ingediend, aldus Ansay.
8. Dit is een op de islamitische traditie gebaseerde afwijking van het oude Zwitserse systeem van beperkte gemeenschap, de zog. Güterverbindung, zie art. 178 oud ZGB. Zie Rumpf. o.c. p. 355. Sinds 1.1. 1988 geldt de Errungenschaftsbeteiligung als wettelijk stelsel. (art 181 ZGB)
9. Zie Hensen, o.c. p. 315.

Vaak draagt de vrouw het vruchtgebruik van haar vermogen of zelfs de eigendom ervan aan de man over, met de bedoeling op deze wijze haar bijdrage in de kosten van de huishouding te leveren.¹⁰ Als het huwelijk in Nederland ontbonden is maar in Turkije niet, zullen beschikkingsdaden door de man ten aanzien van haar vermogen in Turkije verricht, gewoon geldig zijn, en zij zal daar weinig tegen in kunnen brengen. Er heeft immers geen geldige beëindiging van het huwelijk en van het voor de duur daarvan gevestigde vruchtgebruik op haar vermogen ten bate van de man, plaats gevonden.

Duidelijk is dus, dat voorkomen moet worden, dat er een hinkende echtscheiding ontstaat.

Echtscheiding in Nederland naar Turks recht

Een verstandig alternatief zou zijn als zij gebruik maakt van de in art. 1 lid 2 WCE toegestane keuze voor het gemeenschappelijke Turkse recht. Vereist is natuurlijk wel dat haar echtgenoot met die keuze instemt. In dat geval kan zij een beroep doen op een van de specifieke echtscheidingsgronden die in de artt. 129 tot 133 TBW gegeven zijn (overspel, aanslag op het leven, mishandeling of ernstige belediging van de echtgenoot, het plegen van een ontierend vergrijp of het leiden van een oneerbare levenswandel, kwaadwillige verlaten van minstens drie maanden, ongeneeslijke geestesziekte), of op de in art. 134 TBW genoemde ontwrichting van de huwelijksband, zodat verder samenleven onmogelijk is geworden.¹¹

Naar het nieuwe recht kan ieder der echtgenoten een beroep op deze laatstgenoemde algemene echtscheidingsgrond doen, ook degene aan wie de meeste schuld aan de ontwrichting van het huwelijk kan worden toegerekend. De niet- of minder schuldige partij kan wel

10. Zie Rutten, tap. p. 224. Hiertoe is zij verplicht o.g.v. art 190 TBW.

11. In 1984 vormde dit in 88 % van de gevallen de echtscheidingsgrond. Zie H. Burcuoglu, *Étude critique du droit de divorce de l'Avant-Projet du Code Civil turc de 1984*, Publications de l'Institut suisse de droit comparé n° 6, *L'évolution récente du droit privé en Turquie et en Suisse, Recueil des travaux présentés aux Journées juridiques turco-suisse, Zürich 1987*, p. 51. In gelijke zin Ansay in bovengenoemde voordracht, die als tweede en derde grond verlaten en overspel noemt. Voorbeelden voor toepassing van deze gronden door de Turkse rechter zie A.H. Nauta, *Turks echtscheidingsrecht*, NIPR 1985, p. 262.

verweer voeren met een beroep op het feit dat de ander de meeste schuld treft. De rechter kan dan de echtscheidingsvordering alleen afwijzen indien het verweer geen misbruik van recht oplevert en het belang van de niet-schuldige echtgenoot en/of dat van de kinderen zich tegen de echtscheiding verzet.

Naar Nederlandse begrippen is opvallend dat de rechter bij het behandelen van de echtscheidingsvordering actief onderzoek naar de waarheid van de gestelde feiten moet instellen, art 150 TBW. Scheiding op grond van de „grote leugen” is dus niet mogelijk. Hij mag feiten slechts als bewezen aannemen als hij zich van de juistheid ervan heeft overtuigd, waarbij hij geen gebruik mag maken van de eed. Verklaringen van partijen zijn niet bindend en er geldt een vrije bewijskracht.¹² Men moet zich realiseren dat wanneer een Nederlandse rechter een echtscheiding naar Turks recht wil uitspreken, hij goed doet zich ook aan deze voorschriften te houden en in zijn vonnis aan te geven dat hij hieraan ook daadwerkelijk heeft voldaan. Als regel zal de Nederlandse rechter dit alleen op verzoek van partijen of van de eiser doen.¹³ Indien hij dit niet doet, lopen partijen toch de kans dat erkenning in Turkije zal worden geweigerd, omdat het Turkse recht niet juist is toegepast.

Voorlopige voorzieningen

De vrouw kan bij het instellen van haar vordering voorlopige voorzieningen vragen. Gedacht kan worden aan een voorlopige voorziening inzake haar levensonderhoud, de toewijzing van de echtelijke woning voor de duur van het geding of een gezagsvoorziening voor hun kind. Nu zij voor de Nederlandse rechter procedeert, bestaat er een kans dat deze op grond van het tijdelijke en spoedeisende karakter van het gevorderde Nederlands recht toepast. Ten aanzien van de echtelijke woning doet hij dit altijd, omdat art. 165 BW en 1623 g lid 5 BW naar Nederlands ipr voorrangregels zijn en de woning in Nederland ligt. Het kan ook zijn dat hij de andere voor-

12. Zie T. Ansay, Zur einverständlichen Scheidung türkischer Eheleute, IPRax 1985 p. 371.

13. Zie J.P. Verheul, De Nederlandse rechtspraak inzake echtscheiding in het internationaal privaatrecht 1970-1972, 's Gravenhage 1972, p. 12-13.

lopige voorzieningen naar Turks recht beoordeelt. Naar Turks recht kan de rechter een bedrag voor het levensonderhoud van de behoeftige partner vaststellen voor de duur van het proces, ongeacht de schuldvraag. Tevens geeft hij indien nodig een oordeel omtrent de positie van de kinderen.¹⁴

De Turkse rechter is tegenwoordig, in tegenstelling tot de tijd vóór de invoering van de nieuwe bepalingen van het TBW, verplicht, ambtshalve de nodige voorzieningen te treffen voor zover dat noodzakelijk is, art. 137 TBW. Het is nog maar de vraag of de Nederlandse rechter ook aan deze werking van art. 137 TBW gebonden is. Dit kan immers ook gezien worden als een processuele kwestie, en de Nederlandse rechter is alleen aan Nederlands procesrecht gebonden.¹⁵

Enkele nevenvorderingen

Naast de vraag naar de echtscheiding zelf spelen natuurlijk ook de bijkomende vorderingen in de praktijk een grote rol. Het gaat hier om vragen naar alimentatie, de voogdij over het kind en de scheiding van een eventuele gemeenschap van goederen.

Boedelscheiding

In Turkije is voor het wettelijk stelsel van huwelijksgoederenrecht gekozen voor de scheiding van goederen op grond van de oude islamitische traditie.¹⁶ Dit betekent dat, als er geen huwelijksvoorwaarden zijn gemaakt waarin enige gemeenschap is bedongen, er slechts scheiding van gemeenschappelijk verworven goed hoeft plaats te vinden.

14. Ansay merkte in zijn voordracht het volgende op: omdat partijen vroeger om deze voorzieningen moesten vragen en het bestaan ervan in Turkije in wijde kringen onbekend was, moest indien de noodzaak ervan bleek, opnieuw geprocedeerd worden, met alle extra kosten van dien.

15. Zie Hugenholtz/Heemskerk, Hoofdlijnen van Nederlands procesrecht, 's Gravenhage 1988, nr. 237.

16. Art. 186 TBW, waarbij niet vergeten mag worden dat de vrouw naar islamitisch recht een aanspraak had op een „mihir”. Dit is een gift door de man die zij krijgt voor het geval dat het huwelijk strandt. Het is de bedoeling dat deze gift haar dan financieel boven water moet houden. Door invoering van het huidige TBW is dit recht vervallen. Voor een vonnis m.b.t. deze materie zie Hensen, o.c. p. 317.

In de praktijk leidt dit ertoe dat de vrouw met lege handen komt te staan na een echtscheiding. Omdat zij zich, conform art. 153 TBW met het huishouden en de opvoeding van de kinderen heeft bezig gehouden, is zij niet in staat geweest haar vermogen te vermeerderen. Een tweede nadeel voor haar financiële positie komt tot stand doordat eventuele vermogensvermeerderingen ten gevolge van de gebruikelijke bestuursoverdracht op grond van art. 186 lid 2 aan haar man zijn afgestaan ten bate van de huishouding. Ingevolge art. 190 lid 2 TBW is het niet mogelijk die bijdragen aan de huishouding van de man terug te vorderen. Indien zij haar vermogen geheel overeenkomstig de traditie aan haar man in eigendom heeft overgedragen, is zij het in het geheel kwijt.¹⁷ Ansay verdedigt dan ook, dat zij slechts bedoeld heeft, het bestuur en daarmee het vruchtgebruik over te dragen en niet het vermogen zelf, zodat via die weg misschien nog enig vermogen te redden is. Zij voldoet hiermee immers aan de plicht van art. 190 lid 1 TBW, die niet meer inhoudt dan het leveren van een passende bijdrage aan het huishouden.

Alimentatie voor de ex-echtgenoot

Zoals reeds eerder gezegd is het recht dat de echtscheiding beërft ook van belang voor de alimentatie voor de echtgenoot, art 8 Alimentatieverdrag.¹⁸ Indien het huwelijk naar Turks recht is ontbonden is het Turkse alimentatierecht van toepassing.

Vóór de invoering van de nieuwe echtscheidingswet was alimentatie niet meer dan een hongerloon. Men had slechts recht op alimentatie als men in armoede verkeerde. Nu heeft een echtgenoot recht op alimentatie mits hij behoeftig is en niet de schuld heeft aan de scheiding. De hoogte van de uitkering hangt af van de draagkracht van de alimentatieplichtige. De lengte is echter niet meer beperkt tot een jaar zoals vroeger.¹⁹

17. Aldus Ansay in zijn rede.

18. Voor de werking van het voorbehoud van art. 15 dat zowel Nederland als Turkije hebben gemaakt, zie hierna.

19. Dit had vroeger vaak tot gevolg dat echtscheidingsprocedures kunstmatig werden verlengd, omdat er, zoals al beschreven in noot 7, tijdens het proces ongeacht de schuld recht op levensonderhoud voor de behoevende echtgenoot bestond. Na het

Curieus is dat een man slechts recht heeft op onderhoud van zijn vroegere echtgenote indien hij behoeftig is en zij in welstand verkeert, dus meer dan voldoende geld ter beschikking heeft om hem te onderhouden (art. 144 TBW). Het is duidelijk dat dit in strijd is met het gelijkheidsbeginsel, maar het illustreert wel heel duidelijk de Turkse mentaliteit.

Vergelijkbaar met de regeling in Nederland kan het alimentatiebedrag bij gewijzigde omstandigheden door de rechter worden herzien, en vervalt het recht op alimentatie door hertrouwen of het gaan samenwonen met een ander, terwijl het recht ook kan vervallen door een oneervolle leefwijze, of indien een der echtgenoten overlijdt. Partijen kunnen van deze bepalingen bij overeenkomst afwijken (art. 143 TBW).

Alimentatie voor kinderen

Op grond van art. 4 Haags alimentatieverdrag beheerst het recht van de gewone verblijfplaats van de alimentatiecrediteur het alimentatiestatuu. Nu de dochter in Nederland woont, is Nederlands recht op de alimentatieaanspraak jegens haar vader van toepassing. Bij verhuizing gaat vanaf dat moment de wet van de nieuwe gewone verblijfplaats de alimentatie beheersen.

Een addertje onder het gras wordt gevormd door het voorbehoud van art. 15 Alimentatieverdrag, dat Turkije heeft gemaakt. Dit heeft tot gevolg dat indien de Turkse vader weer in Turkije gaat wonen de alimentatie voor zijn eveneens Turkse dochter door het Turkse recht beheerst gaat worden, nu het dan een bijna intern Turks geval betreft.

Naar Turks recht bestaat ex art. 315 TBW een onderhoudsplicht voor ouders jegens hun kinderen, indien deze laatsten zonder deze bijdrage in financiële nood zouden komen. De onderhoudsplicht ten behoeve van de kinderen wordt opgelegd tot hun 18e jaar, het tijdstip van hun meerderjarigheid.

vonnis verviel het recht op alimentatie na ten hoogste één jaar. Zie T. Ansay, H. Krüger, Das neue türkische Scheidungsrecht, StAZ 1988 p. 252.

Schadevergoeding

Daarnaast kent het Turkse recht ook een schadevergoeding wegens materieel of immaterieel nadeel dat men door de echtscheiding lijdt, art. 143 TBW. Schadevergoeding kan slechts aan de schuldige echtgenoot worden opgelegd. Bij materieel nadeel kan men denken aan geschade beroeps- of bedrijfsbelangen. In het algemeen schijnt immateriële schadevergoeding voornamelijk in welgestelde kringen voor te komen.²⁰ Het te vergoeden nadeel zou kunnen bestaan in geleden schade aan de goede naam of eer. Deze schadevergoeding kan slechts in een bedrag ineens worden vastgesteld.

Hensen²¹ wijst erop dat de schadevergoedingsregeling een correctie kan vormen op het voor de vrouw zo nadelige wettelijk stelsel van huwelijksvermogensrecht, dat de vrouw vaak met lege handen na een scheiding laat staan. Uit de plaatsing van deze regel vóór het art. 144 TBW dat de alimentatie regelt, kan worden afgeleid dat het geen regel van alimentatierecht is en daarom ook niet onder de werking van de Alimentatieverdragen valt. Het is veeleer als een regel van huwelijksvermogensrecht te kwalificeren.

Hertrouwverbod

Het in de oude versie van de echtscheidingswet voorkomende verbod om te hertrouwen voor de duur van één tot twee jaar dat aan de schuldige echtgenoot kon worden opgelegd, art. 142 TBW (oud), is met invoering van de nieuwe bepalingen afgeschaft. De Nederlandse rechter paste het in de regel niet toe met een beroep op de Nederlandse openbare orde.²²

Gezagsvoorzieningen

Zowel voor de bevoegdheid tot het geven van een gezagsregeling, als de vraag naar het toepasselijke recht op de gezagsvoorziening

20. Zie Recht bij Turkse en Marokkaanse echtscheidingen; Handleiding voor hulpverleners, p 41.

21. O.c. p. 319.

22. Zie bijv. Rb. Den Haag 27.10.1987, NIPR 1988 118, Rb. Zutphen 17.9.1987, NIPR 1988 280, Rb. Den Haag 8.12. 1987, NIPR 1988 296. De overeenkomstige bepaling uit het Zwitserse wetboek, daar art. 150 ZGB, is in strijd met art. 12 EVRM geoordeeld door het Europese Hof voor de Rechten van de Mens, 19.12. 1987, NJ 1989, 99; NJB 1988, p. 196. Zie ook Hensen, o.c. p. 310.

geeft het Haags verdrag Bescherming minderjarigen 5.10. 1961 het antwoord, nu zowel Nederland als Turkije partij zijn. Indien het kind zoals in casu in Nederland zijn gewone verblijfplaats heeft, is de Nederlandse rechter bevoegd naar Nederlands recht een gezagsvoorziening te geven. Daarnaast is ook de Turkse rechter bevoegd omdat het kind de Turkse nationaliteit heeft. Maar indien de Turkse rechter het voornemen heeft een maatregel ten aanzien van een in Nederland wonend kind uit te vaardigen, moet hij dit voornemen aan de Nederlandse autoriteiten doorgeven, zie art. 4 Haags Kinderbeschermingsverdrag.

Echtscheiding in Turkije

Indien zij nog staat ingeschreven bij het bevolkingsregister van haar laatste woonplaats in Turkije, kan de vrouw ook een echtscheidingsvordering in Turkije instellen²³. De bevoegde rechter in een echtscheidingsprocedure is namelijk de rechter van de woonplaats van de eisende partij, art. 136 Turks Wetboek van Burgerlijke Rechtsvordering (TRv). Hoewel procesvertegenwoordiging niet verplicht is, art. 59 TRv, zal zij toch om praktische redenen gebruik maken van een Turkse advocaat. De Turkse rechter zal natuurlijk Turks recht op de echtscheiding toepassen, art. 13 ipr-wet.²⁴

Echtscheiding op gemeenschappelijk verzoek

Tot slot nog een aantal opmerkingen die het geval betreffen dat echtgenoten in gemeenschappelijk overleg tot echtscheiding besluiten. Onder de oude Turkse echtscheidingswet was dit niet mogelijk, nu de rechter zich er daadwerkelijk van moest overtuigen dat aan een van de echtscheidingsgronden was voldaan. Het instituut van de „grote leugen” werkte dus niet. Indien partijen op die grond in

23. De gehuwde vrouw heeft naar Turks recht een afhankelijke woonplaats. Volgens art. 21 TBW heeft zij haar woonplaats op die van haar echtgenoot. Zie Handleiding voor Hulpverleners, p. 32-33.

24. Voor details betreffende de procedure en het instellen ervan verwijs ik naar het Handboek voor Hulpverleners, p. 32 e.v.

Nederland waren gescheiden, kon het vonnis niet in Turkije erkend worden.²⁵

Door het wettelijk vermoeden van art. 134 lid 3 TBW, dat het huwelijk duurzaam is ontwricht als beide partners echtscheiding wensen, nadat het huwelijk tenminste één jaar heeft geduurd, is echtscheiding op gemeenschappelijk verzoek feitelijk mogelijk geworden. Voorwaarde is wel dat partijen persoonlijk voor de rechter verschijnen, zodat hij zich van de vrije wil ten aanzien van het besluit kan overtuigen. De rechter is in dit geval niet verplicht conform art. 150 lid 3 TBW een onderzoek naar de ontwrichting van het huwelijk in te stellen. Daarnaast moeten partijen een convenant maken ten aanzien van de financiële gevolgen van hun scheiding en maatregelen treffen ten aanzien van de kinderen. De rechter moet deze afspraken goedkeuren, waarbij hij het recht heeft deze te wijzigen als hij ze onvoldoende vindt. Indien partijen met de wijziging akkoord gaan, staat het uitspreken van de echtscheiding niets meer in de weg.²⁶

25. Zie voor de oude situatie T. Ansay, Zur einverständlichen Scheidung türkischer Eheleute, IPRax 1985, p. 370-371.

26. Zie ook T. Ansay, Het nieuwe Turkse echtscheidingsrecht, HPS 1988 p. 90.